

Ylitornion kulttuurikasvatussuunnitelma

KÄSITE KULTTUURIKASVATUSSUUNNITELMA ELI KOPS

Kulttuurikasvatussuunnitelma on **vuosittain toistuva, etukäteen budjetoitu ja selkeillä sopimuksilla aikaansaatu** kokonaisuus, jossa kunkin kunnan toivomalle ikäryhmälle taataan halutunlainen taide- ja kulttuurikasvatus. Kulttuurikasvatussuunnitelma tarjoaa tietoa asuinkunnan historiasta, käytännöistä, merkkihenkilöistä ja jo olemassaolevasta tarjonnasta siinä kun antaa osallistujille mahdollisuuden avartaa maailmankatsomustaan sekä käyttää älyään ja luovuuttaan. KOPSia toteuttavat aina kunkin taiteenalan ammattilaiset sekä kulttuurikasvattajat. Laatu on kaiken ytimessä.

Ylitorniolla kulttuurikasvatussuunnitelma koskettaa varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen piirissä olevia lapsia ja nuoria. Suunnitelmaa päivitetään säännöllisesti tarpeen mukaan.

Kulttuurikasvatussuunnitelmat perustuvat **lakiin kuntien kulttuuritoiminnasta**. Kunnan kulttuuritoiminnalla tarkoitetaan toimintaa, jolla kunta edistää kulttuurin ja taiteen tekemistä, harrastamista, saatavuutta ja käyttöä sekä taide- ja kulttuurikasvatusta ja kulttuuriperintöä.

Alla kerrotaan lyhyesti mitä hyötyä kulttuurikasvatussuunnitelmista on.

1) Yhdenvertaisuus

Kunnan hyväksymä ja perustasolla budjettiin pysyvästi hyväksytty KOPS on jokaisen kunnan lapsen ja nuoren saavuttava suunnitelma. Tällöin perheen asuinpaikka, varallisuus tai mielenkiinnon kohteet eivät vaikuta siihen, pääseekö lapsi osaksi taide- ja kulttuurituokioita.

2) Saavutettavuus

Suuressa kaupungissa on usein valtavasti mahdollisuuksia harrastamiseen ja kaiken kokemiseen jo valmiiksi. Pienemmissä ja syrjäisemmissä kunnissa KOPS takaa sen, että esitykset ja ammattitaitelijoiden ja kulttuurikasvattajien vierailut eivät jää suurten kaupunkien asukkaiden yksinoikeudeksi.

3) Kunnan elinvoimaisuus, yhteisöllisyys ja työllistävä vaikutus

Ennalta suunniteltu ja budjetoitu, strategiaan asti saatu kulttuurikasvatussuunnitelma on mille tahansa kunnalle on eduksi. Se osoittaa että kulttuuria ja taidetta arvostetaan kunnassa, ja näiden alojen monipuolinen, kerrannainen vaikutus sekä ihmisten hyvinvointiin että työllistymiseen ymmärretään.

KOPS-työssä kaikki alueen omat taiteilijat ja taidelaitokset saavat vuosittain toistuvaa lisätystä ja alueen lapset, nuoret ja muut asukkaat oppivat tietämään mitä oman kunnan alueella on. Yhteisöllinen vaikutus on suuri, jos mukana ovat niin paikalliset yritykset sponsoroimassa kokonaisuuksia kuin taiteilijat, koulut, päiväkodit, galleriat, mahdollisesti myös useaan KOPSiin kirjoitetut palvelutalot tai muut yksiköt. Kulttuurikasvatussuunnitelmasta saa helposti tehtyä koko kunnan yhteisen asian.

4) Kuntastrategia ja kunnan brändi

Kunnan brändi ja strategiatyö tulee näkymään myös kulttuurikasvatussuunnitelmassa. Strategiassa korostettuja tekijöitä pyritään tuomaan esille tehokkaasti myös kulttuurikasvatuksen myötä. Ylitorniolla on vahva kulttuuriperintö, joka näkyy erityisesti murteessa, luonnossa ja kulttuuriympäristössä.

5) Lasten tunne- esiintymistaidot sekä monipuolinen maailmankatsomus

Tutkimuksissa on moneen kertaan todettu kuinka pitkäaikainen kuttuurin ja taiteen harrastaminen on vähentänyt ja ennaltaehkäissyt monia ongelmia ihmisten käytöksessä, oppimisessa, kaveritaidoissa tai avarakatseisemmassa suhtautumisessa maailmaan. Kulttuurin ja taiteen kautta on mahdollista käsitellä mitä tahansa asiaa tavalla, joka jättää pysyvämpiä positiivisia muistijälkiä. Oman luovuuden tuominen esiin ja heittäytyminen uuteen tekee kaikille ihmisille hyvää, positiivisen minäkuvan ja onnistumisen kokemusten saaminen on yhä tärkeämpää nykymaailmassa. Juuri niitä kulttuurikasvatussuunnitelma haluaa antaa, sillä suunnitelman toteuttajina ovat nimenomaan eri taiteenalojen ammattilaiset. Mille tahansa kunnalle on hyötyä siitä, että sen lapsista kasvaa esiintymistaitoisia ja monipuolisesti ajattelevia, toiset ihmiset huomioonottavia nuoria. Taide ja kulttuuri on väylä jota jokaiselle pitää antaa mahdollisuus hyödyntää.

KOPSn KONKREETTINEN TOTEUTUS

Alla on kirjoitettuna auki **KOPSin PERUSTASO**, jossa työpajoissa ja käyntikohteissa pääsee tekemään paljon itse ja tutustumaan kattavasti eri taiteenaloihin. Tämän alla on kirjattuna **KAKKOSTASON eli esittävän taiteen** toimijoiden vakiintuneita kokonaisuuksia, joihin osallistuvat mahdollisuuksien mukaan kaikki.

Ylitornion isommissa yksiköissä toimitaan ikäryhmissä. Pienemmissä yksiköissä toimitaan ikäryhmiä yhdistämällä. Molemmat mallit löytyvät Peruskoulu-osion alta.

VARHAISKASVATUS

Yleistä varhaiskasvatuksessa

Kaikessa taiteenaloihin liittyvässä opetuksessa huomoidaan varhaiskasvatussuunnitelman laaja kohta "kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu" sekä nähdään lapsi nimenomaan aktiivisena toimijana. Kulttuuriseen osaamiseen kuuluu lapsen ikätason mukainen tutustuminen oman kunnan taiteilijoihin, rakennuksiin, näyttelytoimintaan tai luonnonympäristöihin. Kaikki taiteen tekeminen taas tukee vuorovaikutusta ja ilmaisua ja vahvistaa lapsen näkemystä itsestään luovana ja onnistuvana yksilönä.

Kaikille varhaiskasvatuksessa

- vuodenkiertoon kuuluvat juhlat ja niihin osallistuminen
- satutuokiot kirjastossa/ kirjaston toimittamana muualla
- osallistuminen esittävän taiteen esityksiin
- retket lähiluontoon

Keskustan päiväkodit, ikäluokkakokonaisuudet

***0-3v Rytmiikka**

Rytmiireilaaja-työpajassa pienet pääsevät itse testataamaan rumpuja ja helistimiä maailman eri kolkista.

***4v Muotoilu ja julkinen taide**

Tutustutaan oman lähialueen taiteeseen, kuten keskustassa oleviin patsaisiin (**nähtävillä myös netissä <https://docplayer.fi/4341836-Ylitornion-muistomerkit.html>**) tai mahdollisiin julkisiin taideteoksiin ja maamerkkeihin esimerkiksi kunnantalolla/kirjastossa. Päiväkodilla mietitään miksi patsaita tai muistomerkkejä tehdään. Jokainen valitsee omasta elämästään yhden hienon asian jonka haluaisi muistaa vanhanakin, ja muotoilee esim. savesta sille "muistomerkin". Töistä tehdään näyttely esim. kirjastoon.

***5v Nukketeatteri/ soveltava teatteri**

Retki Pekanpään tai Niuron perinnetaloon tutustumaan entisaikojen elämään. Nukketeatteripajassa päiväkodilla tutkitaan sekä nukken, näyttämön että esityksen valmistusta, opetellaan nukken käsittelyä ja liikuttekua ja katsotaan pieni näytelmä.

Raanujärven ja Mellakosken ryhmiksissä osallistutaan vuosittain aina johonkin yllä olevista kokonaisuuksista, jossa mukana ovat silloin kaiken ikäiset lapset. Paikalle tuleva pedagogi kiertää keskustan alueen lisäksi myös ryhmikset.

PERUSKOULU

Alakoulu: Ainiovaara. Yhdysluokassa molemmat luokat tekevät aina samaa kokonaisuutta, mutta vuorovuosin.

Yleistä

alakouluissa:

- osallittuminen esittävän taiteen näytöksiin
- osallistuminen vuotuisjuhliin
- kirjastoyhteistyö: lukudiplomi, kirjavinkkaukset, kirjailijavierailut
- retket lähiluontoon
- veteraaniperinnetyö

Toiminta ikäryhmittäin

*Eskarit Tanssi

Tutustuaan kalastamiseen, lohiin ja Tornionjoen tärkeyteen. Pohditaan millainen merkitys Tornionjoella on seudulle ja alueen asukkaille? Tanssityöpajassa tehdään oma jokia, lohia ja kalastusta kuvaava koreografia.

*1.lk Sanataide

Tehdään retki kirjastoon, tutustutaan lastenosastoon, kirjastokortin käyttöön ja siihen mitä kaikkea kirjastossa on. Tutustutaan myös kuuluisiin ylitorniolaisiin kirjailijoihin ja etsitään heidän teoksia kirjastosta. Sanataiteen työpajassa lähdetään itse kehittämään tarinaa kirjastoon juuttuneesta ykkösluokasta!

*2.lk Sirkus ja urheilukulttuuri

Urheilu on yksi osa kulttuuria. Tutustutaan ylitorniolaisen maastohiihtäjän Sami Jauhojärven uraan. Pohditaan sitä miten monessa kulttuurin lajissa on tärkeää tai pakollista olla hyvässä fyysisessä kunnossa. Muun muassa varsin kansainvälisessä sirkusmaailmassa yhdistyy taide, urheilu ja monet eri kulttuurit. Sirkuspajassa päästään kokeilemaan erilaisia perusharjoituksia eri sirkuksen lajeissa.

*3.lk Kädentaidot

Retki Pekanpään tai Niuron perinnetaloon, jossa oppaan johdolla tutustutaan menneeseen elämään. Kädentaitojen työpajassa opetellaan jotain vanhan ajan käsityötekniikkaa, kuten huovutusta tai verkkojen solmimista.

*4.lk Paikallisperinne ja musiikki

Porotalous, maatalous, metsätyöt ja kalastus ovat kaikki merkittäviä elinkeinoja Ylitorniolla. Tutustutaan kirjailija Väinö Katajaan, joka oli myös maanviljelijä. Kierrettäviksi kohteiksi sopivat Väinö Katajan pirtti, Meltosjärven savottakämpällä, Ainolan metsästyskartano, koulumuseo sekä Aavasaksa. Musiikkipajassa tehdään oma biisi liittyen elinkeinoihin ja retkellä nähtyihin asioihin. Biisi esitetään kevätkuullassa.

*5.lk Elokvakasvatus

Tehdään retki Tornionlaakson museoon tutustumaan alueen historiaan ja kulttuuriin rajan molemmilla puolilla. Elokvakasvatuksen osiossa tutkitaan kulttuurisen identiteetin rakentamista elokuvan kautta.

***6.Ik Kuvataide**

Tutustutaan Matarengin ja Ylitornion ja/tai Meltosjärven kirkkoihin ja niissä/hautausmailla olevaan erilaiseen taiteeseen: patsasiin, muistomerkkeihin ja maalauksiin. Aihetta jatketaan Ateneumin virtuaalisessa Mun Ateneum-kokonaisuudessa, johon kuuluu niin etko- kuin jatkotehtäviäkin.

Alakoulut: Kauliranta, Mellankoski ja Raanujärvi

Yleistä:

- kirjastoauton vierailut
- osallittuminen esittävän taiteen näytöksiin
- osallittuminen vuotuisjuhliin
- retket lähiluontoon

Oma kulttuurikasvatussuunnitelmatoiminta

Kyläkoulujen kulttuurikasvatussuunnitelmassa toteutetaan vuosittain aina yksi tai useampi yllä mainituista kokonaisuuksista, jolloin yhdysluokat tai kaikki koulun oppilaat osallittuvat siihen.

Yläkoulu, Ainiovaara

Yleistä yläkoulussa:

- osallittuminen esittävän taiteen näytöksiin
- osallittuminen vuotuisjuhliin
- kirjastoyhteistyö: kirjavinkkaukset, tiedonhaun opastus
- retket lähiluontoon

***7.Ik Mediataide**

Aavasaksa on ollut Ylitornion historiassa merkittävä ja kansainvälinen kohde. Käydään Aavasaksalla, tutustutaan sen historiaan ja haastetellaan nykyisiä Aavasaksan alueen matkailuyrittäjiä. Tutustutaan Pierre Louis Maupertuikseen sekä Maupertuis-muistomerkkiin. Mediataiteen työpajassa tehdään Aavasaksasta omalle ikäryhmälle soveltuva mainos, jota ei voi olla ohittamatta.

***8.Ik**

- Taidetestaajat
- Kirjasto: tiedonhaun opastus ja kirjavinkkaus

***9.Ik Luova työ ammattina**

Katsotaan aiheesta tehty video (useita saatavilla). Valitaan lähialueelta taiteilija, jota pyydetään esittelemään työtään. Taiteilija kertoo oman alansa koulutusmahdollisuuksista ja työtilanteesta, omista projekteistaan, rahoitusvaihtoehdoista ja pitää myös oman alansa työpajan.

KULTTUURIKASVATUSSUUNNITELMAN KAKKOSTASO, esittävät taiteet

Esittävän taiteen vierailuja Ylitornioon tuovat mm.

- Lapin aluetatterin vuosittainen vierailu
- Muut vaihtuvat teatteri- tanssi- ja musiikkiesitykset.

KULTTUURIKASVATUS MUUALLA KUIN PÄIVÄKOTI- JA KOULUYMPÄRISTÖSSÄ, kuten

- kaiken ikäisten kerhotoiminnassa
- Nuorisotalo
- Kunnantalon auditorio
- Muut mahdolliset kohteet.

Kulttuurikasvatussuunnitelmassa mainitut kokonaisuudet ja retket voi toteuttaa myös hieman muunnettuna eri kerhojen tai ryhmien toiminnan osana.

Kunnan tehdessä kokonaisuuksien toteuttajien kanssa sopimusta, voi sopia myös vierailut aiheen tiimoilta muihinkin kohteisiin kuin koululle. Lisäksi eri kerhojen toiminnan ohjaajia, palvelutalojen virikeohjaajia ja/tai muita kiinnostuneita varten voidaan järjestetään vaikka kerran syksyllä ja kerran keväällä koulutus, joka käsittelee aina tiettyä taiteenala ja siihen liittyvää kokonaisuutta. Näin teemataiteenala voi viedä eteenpäin myös paikallisena toimintana.

Kulttuurikasvatukseen liittyvään kerhotoimintaan saa paljon helposti toteutettavia vinkkejä myös koronapandemian aikana luoduista virtuaalipankeista. Esimerkiksi Lastenkulttuurikeskusten liiton sivuilta löytyvä harrastakotona.fi-sivusto antaa nimenomaan kaikille mahdollisia vinkkejä ammattilaisten koamina. Samalta sivulta löytyy myös ilmaisia videoituja esityksiä eri taiteenaloilta. Näistä voi katsomisen lisäksi myös ottaa oppia ja niitä muokata toimintaan sopivaksi, sillä esityksiä tuottaneet tahot ovat jo tekovaiheessa ajatelleet että yleisö on kotona ja tekee taidetta niillä välineillä joita sattuu jokaisesta kodista löytymään. Vaikka tietopankki on lastenkulttuurisivulla, monet sieltä löytyvät kokonaisuudet voi hyvin toteuttaa minkä ikäisen yleisön kanssa tahansa.

